

Kommunala perspektiv på arbetsmarknadspolitiken 2020

REDOVISNING AV ENKÄTUNDERSÖKNING

Förord

I spåren av Coronapandemin har arbetslösheten stigit i Sverige och vår omvärld. Påverkan skiljer sig åt mellan olika regioner. Inom vissa branscher har arbetsgivare varit tvungna att minska sin personalstyrka, andra är i behov av att rekrytera. Fler kommer behöva utbildning och kompetensutveckling för att möta behoven på framtidens arbetsmarknad. Osäkerhet råder kring ekonomins återhämtningstakt och hur starkt arbetsmarknaden kommer att förändras.

En aktiv arbetsmarknadspolitik är en av flera viktiga pusselbitar i återhämtningen. Arbetsförmedlingen genomgår sedan tidigare stora förändringar med minskad personalstyrka, ett centraliserat kontorsnät och övergång till digitala tjänster. Myndigheten ska samtidigt reformeras i grunden och fristående aktörer ska från slutet av år 2022 rusta och matcha arbetslösa till jobben i större utsträckning än idag.

Arbetsmarknadspolitik och Arbetsförmedlingen måste fungera så bra som möjligt under reformeringsperioden 2020–2021. Det system som ska finnas på plats 2022 behöver fungera väl för både arbetsgivare och arbetslösa i hela landet, och inte minst de som står längre från arbete. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) följer och analyserar området utifrån dessa två tidsperspektiv.

Detta är den tredje rapporten i ordningen där vi analyserar situationen i det korta perspektivet. Redan 2019 signalerade många kommuner utmaningar i Arbetsförmedlingens möjligheter att fullgöra sitt uppdrag. Uppföljningen hösten 2020 visar att många utmaningar kvarstår och i vissa fall fördjupats.

Att säkra kvalitet och likvärdighet i hela landet måste ligga i fokus för regeringens och Arbetsförmedlingens arbete framåt. För att individer och arbetsgivare ska få rätt stöd kommer det alltid behövas en lokal förtrogenhet och förankring för att framgångsrikt kunna matcha till de lediga jobben och ingå strategiska samarbeten. Vår bestämda uppfattning är att myndigheten nu och i framtiden måste kunna vara såväl lokal, regional som nationell. Hur mötet med myndigheten anordnas måste passa arbetssökande och arbetsgivare snarare än att vara lika för alla. Digitala lösningar är bra för vissa uppgifter men för många delar krävs möjligheter att träffas lokalt och förstå den lokala kontexten.

Rollfördelningen i arbetsmarknadspolitik kommer att förändras framöver. Kommuners och regioners uppdrag behöver tas tillvara och utvecklas som en del av det. Alla samhällsfärer kommer att behöva bidra i den svåra situation vi nu står i – Arbetsförmedling, näringsliv, civilsamhälle, kommuner och regioner.

Vi ser ett allt mer akut behov av att regeringen och samarbetspartierna ger tydliga besked om inriktningen för Arbetsförmedlingen och hur arbetsmarknadspolitik ska utformas och leverera nu och i framtiden.

Stockholm, oktober 2020

Roy Melchert

Arbetsmarknadssektionen

Innehåll

Sammanfattning och slutsatser	5
Arbetsmarknadspolitikens två tidsperspektiv – här fokus på kort sikt	5
Lokal närvaro behöver definieras – SKR har gjort det	6
Sammanfattande slutsatser	7
Endast två av fem kommuner uppger att Arbetsförmedling har säkerställt lokal närvaro i kommunen	7
Enklare service och stöd till arbetslösa är inte säkerställd för alla och kommunen får träda in med stöd	8
Fördjupat stöd till arbetslösa och operativt samarbete på individnivå är inte säkerställd	8
Lokalt och regionalt stöd för arbetsgivares kompetensförsörjning behöver utvecklas	9
Strategiskt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna har försämrats när det behöver utvecklas	9
Nödvändiga åtgärder utifrån analysen	10
Introduktion	13
En arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik i förändring	13
Arbetsförmedlingens arbete behöver säkras på kort och lång sikt	14
Arbetsförmedlingens lokala närvaro behöver fyllas med ett tydligt innehåll ..	15
Ett välfungerande framtida arbetsmarknadspolitiskt system där alla bidrar ..	16
Kommunernas perspektiv på arbetsmarknadspolitiken	18
Undersökningens genomförande	18
Strategiskt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna	19
Regelbunden dialog och tillvaratagande av kommunernas erfarenheter behöver utvecklas	19
Bristande resurser för strategisk samverkan	20
Många uppger att Arbetsförmedlingen inte har säkerställt en lokal närvaro i kommunen	21
Enklare service och stöd till arbetslösa	24
Fördjupat stöd till arbetslösa och operativt samarbete på individnivå	27
Otillräckligt stöd till arbetslösa och nyanlända	27
Samverkan kring arbetssökande behöver värnas och utvecklas	28
Lokalt och regionalt stöd för arbetsgivares kompetensförsörjning	30
Bilaga	32

Sammanfattning och slutsatser

I början av september 2020 genomförde Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) en enkätundersökning till cheferna för kommunernas arbetsmarknadsenheter. De har genom sin position en unik insikt i de lokala behoven hos arbetslösa, lokala förutsättningar och behov i relation till Arbetsförmedlingens uppdrag. Svarsfrekvensen var 89 procent och underlaget speglar situationen i hela landet och i olika typer av kommuner. Jämförelser görs med liknande undersökningar maj 2019 och februari 2020.

Enkätsvaren visar att Arbetsförmedlingen fortsatt har svårt att leverera i flera delar av sitt uppdrag. Den övergripande bilden är negativ, särskilt på de orter där Arbetsförmedlingen har avvecklat kontor. Vi ser samtidigt att myndighetens verksamhet och samarbete fungerar bra på vissa platser. Det visar att det trots stora utmaningar för myndigheten går att skapa ett arbete som fungerar väl i det lokala sammanhanget. Resultaten reser frågor om hur myndigheten kan arbeta för att säkerställa kvalitet och likvärdighet och svara upp mot behoven hos arbetssökande och arbetsgivare över hela landet.

Arbetsmarknadspolitikens två tidsperspektiv – här fokus på kort sikt

Flera faktorer bidrar till situationen som speglas i rapporten. Personalstyrkan på Arbetsförmedlingen minskade kraftigt under 2019. Samma år fattades beslut om att avveckla kontor på många orter. Kundtorgsverksamhet avvecklas och övergår till servicekontor men bara på ett begränsat antal orter. Samtidigt bygger myndigheten ut kapacitet i digitala tjänster. Sammantaget har detta hittills inneburit en minskad lokal närvaro. Enligt Januariavtalet ska myndigheten reformeras i grunden och fristående aktörer ska rusta och matcha arbetslösa till jobben, ett system som ska vara på plats 2022. Ovanpå detta har myndigheten behövt möta en kraftigt ökad arbetslöshet under 2020 i spåren av Coronapandemin.

Det är viktigt att arbetsmarknadspolitikerna och Arbetsförmedlingen fungerar så väl som möjligt under omställningsperioden 2019–2021 och från 2022 och framåt. Med denna rapport vill vi främst sätta fokus på det korta perspektivet då de förändringar som nämnts ovan har förändrat förutsättningarna inom arbetsmarknadspolitikerna. Förändringar har gjorts och görs utan att det nya finns på plats. Varken Arbetsförmedlingens digitala distansservice eller användandet av leverantör är på plats i den utsträckning som skulle behövas.

Kommuner och regioner bidrar sedan tidigare med viktiga delar inom arbetsmarknadspolitikerna och närliggande välfärdsområden. Här är det viktigt att värna och upprätthålla ingångna samarbeten mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. Våra medlemmar vill också vara med i en konstruktiv dialog om utformningen av den nya arbetsmarknadspolitikerna för att säkra ett bra stöd till individer och arbetsgivare i hela landet.

Lokal närvaro behöver definieras – SKR har gjort det

Lokal närvaro handlar om mycket mer än lokaler att verka ifrån. Det handlar om ett innehåll som gör att Arbetsförmedlingen kan utföra de uppdrag de är satta att utföra gentemot arbetssökande och arbetsgivare.

Under våren har SKR tillsammans med en rad kommuner identifierat fem områden som är viktiga att säkerställa. Områdena genomsyrar dispositionen i rapporten och är avsedda som ett bidrag till Arbetsförmedlingens fortsatta arbete:

- *Enklare service och stöd till arbetslösa som inte kan lösa det digitalt.* Att exempelvis säkra möjligheterna att skriva in sig på Arbetsförmedlingen och att tolka beslut från myndigheten.
- *Fördjupat stöd till arbetslösa.* Många arbetslösa har behov av omfattande insatser från Arbetsförmedlingen för att närma sig arbete. Arbetsförmedlingen behöver fatta beslut, genomföra eller säkra rätt insatser samt följa upp. Ibland krävs insatser från flera aktörer och det är viktigt att dessa hålls samman.
- *Lokalt och regionalt stöd för arbetsgivares kompetensförsörjning,* Förtrogenhet och kontakter med det lokala näringslivet och offentliga arbetsgivare är centralt för att matchningen till jobben ska lyckas. Arbetsgivare behöver en tydlig ingång till Arbetsförmedlingen.
- *Strategiskt samarbete på ledningsnivå med kommuner respektive regioner och lokala Arbetsförmedlingskontoret/regioncheferna.* Arbetsförmedlingen och kommunerna har gemensamma mål och intressen vad gäller stöd till arbetssökande och den lokala utvecklingen. Samverkan på högsta nivå lokalt är viktig för att skapa fungerande samverkan också på individnivå.
- *Operativt samarbete med kommuner och regioner* för individer i behov av samlat stöd både ny arbetslösa och de i långtidsarbetslöshet (särskilt individer med ekonomiskt bistånd, nyanlända och unga). För många individer behövs insatser från flera aktörer som behöver hänga samman på ett sätt som hjälper individen framåt. Annars finns risk att etablering dröjer, parallella insatser och att individer risker hamna mellan stolarna.

Arbetsförmedlingen behöver säkerställa kvalitet och likvärdighet i hela landet utifrån dessa dimensioner. Genom att förtydliga innehållet i lokal närvaro på detta sätt blir det enklare både för myndigheten och regeringen att bedöma om resurserna är tillräckliga för att upprätthålla den lokala närvaro som krävs för att effektivt kunna utföra myndighetens uppgifter.

SKR har förståelse för att dessa områden kommer tillgodoses på olika sätt genom Arbetsförmedlingens egen fysiskt närvarande personal lokalt, distansservice eller fristående leverantörer, samt att det kan förändras över tid. Dock ser vi tydligt att flertalet kommuner bedömer att de lokala resurserna och förankringen i nuläget brister. De områden vi lyfter behöver också tas tillvara i diskussionerna om hur likvärdighet och kvalitet ska förverkligas när systemet har reformerats fullt ut.

Sammanfattande slutsatser

Endast två av fem kommuner uppger att Arbetsförmedling har säkerställt lokal närvaro i kommunen

- Endast 39 procent av kommunerna uppger att Arbetsförmedlingen har en lösning på plats för att säkerställa lokal närvaro för arbetssökande från deras kommun. Bland de som saknat ett arbetsförmedlingskontor redan före 2019 är denna andel särskilt låg (16 procent).
- På de orter där Arbetsförmedlingen planerar att behålla kontor svarar kommunerna generellt mer positivt kring frågor om myndighetens stöd till arbetssökande och nyanlända och även operativ och strategisk samverkan med kommunen jämfört med orter där kontor saknas.
- Det är positivt att andelen kommuner som uppger att det finns en konstruktiv dialog med Arbetsförmedlingen kring att säkra myndighetens närvaro har ökat från 33 till 41 procent mellan 2019 och 2020. Dock är det fortfarande alltför många som uppger att det inte finns en sådan dialog (37 procent). Denna andel är särskilt hög bland de kommuner där det redan före 2019 saknades ett Arbetsförmedlingskontor på orten.
- Det är positivt att Arbetsförmedlingen säkrar närvaro i samarbete med kommuner i de fall det inte finns möjlighet att ha ett eget kontor på orten. Ett trettiotal kommuner uppger att Arbetsförmedlingspersonal verkar från deras lokaler som ett led i att upprätthålla lokal närvaro. Området är under uppbyggnad. I vissa fall finns skriftliga avtal för att verka från kommunens lokaler. I andra fall handlar det om muntliga överenskommelser och dialog för att ta fram avtal.

SKR:s slutsats utifrån svaren ovan är att det, utifrån kommunernas perspektiv, kvarstår en hel del arbete innan den lokala närvaron är reell.

Arbetsförmedlingen redovisade i juni att man säkrat *möjligheten* till lokal närvaro på alla de 132 orter där myndigheten avvecklat kontor 2019–2020. Detta genom att återupprätta kontor på sex av orterna, samarbete med kommuner och servicekontor på 102 orter samt att myndigheten närliggande kvarstående kontor bedöms som tillräckligt och ändamålsenligt på 24 orter. Vår analys visar att det behöver bli mycket tydligare hur lokal närvaro ska *realiseras* och *garanteras* i samtliga kommuner.

Enklare service och stöd till arbetslösa är inte säkerställd för alla och kommunen får träda in med stöd

- Två tredjedelar (65 procent) av kommunerna svarar att Arbetsförmedlingens fysiska närvaro inte är ändamålsenlig för att ge arbetssökande stöd i sin kommun. Detta är vanligare bland kommuner där Arbetsförmedlingskontor saknas.
- Hela 92 procent av kommunerna ger stöd till arbetssökande som ligger i Arbetsförmedlingens uppdrag. Det handlar exempelvis om inskrivning, aktivitetsrapportering, tolka beslut och samordning av insatser för nyanlända. En del finansierar även arbetssökandes resor eller skjutsar arbetssökande till Arbetsförmedlingskontor på annan ort (21 respektive 16 procent).

SKR:s slutsats är att Arbetsförmedlingens frånvaro på många håll i landet gör att individer lämnas utan tillräckligt stöd och att tillgängligheten till myndigheten brister kring enklare service. Detta leder i förlängningen till en oacceptabel övervältring av uppgifter på kommunerna.

Fördjupat stöd till arbetslösa och operativt samarbete på individnivå är inte säkerställd

- Endast 13 procent av kommunerna uppger att Arbetsförmedlingen hjälper de som befinner sig långt från arbetsmarknaden att bli anställda i hög eller mycket hög utsträckning.
- Hela 78 procent av kommunerna svarar att Arbetsförmedlingens resurser inte är tillräckliga på lokal nivå för att ge stöd till enskilda arbetssökande enligt myndighetens uppdrag. Motsvarande uppgift kring stödet till nyanlända i etableringsprogrammet är 75 procent.
- Knappt en tredjedel av kommunerna (31 procent) svarar att Arbetsförmedlingens resurser är tillräckliga för samverkan på operativ nivå i enskilda individärenden.
- Samverkan inom ramen för DUA och Finsam bedöms fungera ganska eller mycket bra av 46 respektive 48 procent av kommunerna. För socialfondsprojekt är andelen lägre (25 procent).
- Drygt en tredjedel av kommunerna gör bedömningen att det i deras närområde finns fristående aktörer på plats som kan träda in som utförare åt Arbetsförmedlingen. En tredjedel av kommunerna planerar att utveckla sin samverkan med fristående aktörer framöver.

SKR:s slutsats är att Arbetsförmedlingen inte har tillräckliga resurser på lokal nivå för att stödja arbetslösa som står längre från arbete och nyanlända i etableringen. Insatser och samverkan för dessa grupper behöver säkras både på kort och lång sikt.

Lokalt och regionalt stöd för arbetsgivares kompetensförsörjning behöver utvecklas

- Få kommuner svarar att Arbetsförmedlingen uppfyller uppdraget att sammanföra arbetsgivare och de som söker arbete i sin kommun (6 procent).
- Få kommuner svarar att Arbetsförmedlingens resurser är tillräckliga på lokal nivå för att ge stöd till lokala arbetsgivare i deras kompetensförsörjning (5 procent).

SKR:s slutsats är att cheferna för arbetsmarknadsenheterna ser behov av att Arbetsförmedlingen utvecklar stödet arbetsgivare utifrån det lokala perspektivet.

Strategiskt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna har försämrats när det behöver utvecklas

- Över hälften av kommunerna (56 procent) uppger att det saknas en god regelbunden dialog med Arbetsförmedlingen lokalt. Detta är en försämring i jämförelse med undersökningen 2019.
- Endast en femtedel (21 procent) uppger att Arbetsförmedlingen lokalt tar tillvara kommunala perspektiv och erfarenheter i förändringsarbetet.
- Över hälften av kommunerna (56 procent) uppger att Arbetsförmedlingens resurser inte är tillräckliga för att samverka med kommunen på övergripande nivå.
- Andelen kommuner som uppger att det i låg eller mycket låg utsträckning finns en struktur för samverkan med Arbetsförmedlingen som kommer fortlöpa närmaste åren har ökat från 39 till 50 procent.

SKR:s slutsats är att det strategiska samarbetet generellt har försämrats när det snarare behöver utvecklas. Det goda samarbete som finns på vissa håll behöver tas tillvara och genomsyra arbetet i fler delar av landet.

Nödvändiga åtgärder utifrån analysen

Rapporten visar sammanfattningsvis stora behov av att Arbetsförmedlingen intensifierar sitt arbete för att säkra lokal närvaro och att arbetsmarknadspolitiken fungerar väl för arbetslösa och arbetsgivare över hela landet. SKR har sedan tidigare lyft fram perspektiv som behöver tas tillvara i reformeringen av Arbetsförmedlingen.¹

Arbetsförmedlingen behöver säkra kvalitet och likvärdighet i hela landet på kort och lång sikt – använd de områden SKR har identifierat för att fylla den lokala närvaron med innehåll

Som stöd för att tydliggöra och förverkliga kvalitet och likvärdighet över hela landet ser vi behov av att de fem områden SKR tagit fram tas tillvara i Arbetsförmedlingens fortsatta arbete med att säkerställa lokal närvaro.

Det uppdrag Arbetsförmedlingen haft under 2020 att säkerställa och vid behov återupprätta lokal närvaro på orter som omfattades av 2019 års avvecklingsbeslut har varit bra men inte tillräckligt. Det är positivt att regeringen har föreslagit 250 miljoner kronor årligen till myndighetens förvaltningsanslag 2021–2023 för att säkra en ändamålsenlig lokal närvaro och likvärdig service.

SKR vill understryka att frågan om lokal närvaro inte får reduceras till att diskutera vilka lokaler myndigheten ska verka ifrån. Lokal närvaro måste säkerställas i relation till samtliga kommuner, inte endast de som omfattades av 2019 års avvecklingsbeslut. Det kan inte heller ses som en avgränsad budgetpost utan behöver vara en bärande del i att förverkliga stora delar av myndighetens uppdrag.

Likvärdig kvalitet och likvärdighet över landet handlar om att det finns en tillräcklig bemanning att för att utifrån lokala behov kunna ge ett kvalitativt stöd till arbetssökande och arbetsgivare. Detta för att få effektivitet och resultat i myndighetens uppdrag, och säkra upp kvalitet och likvärdighet över hela landet.

Arbetsförmedlingen behöver också tydligt redogöra för vilken grundservice som ska finnas för alla arbetssökande i form av egna kontor, via servicekontor och personal i kommunernas lokaler samt lösningar genom digitala kanaler och på distans. Där digitala lösningar är mest ändamålsenligt ska detta användas, men det behöver vara tydligt när så är fallet, och hur stöd säkras när de digitala lösningarna och stöd på distans inte är tillräckliga.

¹ SKR (2019-12-13). *Skrivelse med anledning av det allvarliga läget inom Arbetsförmedlingen.*

Arbetsförmedlingen bör intensifiera arbetet för att samlokalisera sig med kommunerna

Arbetsförmedlingen har i sitt uppdrag att säkerställa och vid behov återställa närvaro haft dialog med kommuner om möjligheten att verka från kommunens lokaler. Detta är ett pågående arbete där flera överenskommelser är på gång.

Det är positivt att förmedlingen söker dessa lösningar i de fall där det inte varit möjligt att behålla ett eget kontor. Det är viktigt att ändamålsenliga lösningar kommer på plats.

Det är önskvärt att Arbetsförmedlingen förtydligar frågor kring bemanning och öppettider/tillgänglighet till den personal som använder kommunens lokaler. I vissa kommuner har det sedan tidigare funnits möjlighet för Arbetsförmedlingens personal att verka från kommunens lokaler – men detta har sedan inte bemannats. Frågor om ersättning och säkerhet behöver också formaliseras.

Klargör vad som gäller för samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna fram till 2022

Ett gott samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna har genom åren varit viktig för ge ökade möjligheter för de som står längre från arbete. Nu är läge att ta tillvara de uppbyggda samarbeten som finns, tills dess att ett nytt system finns på plats. SKR får signaler från flera medlemmar att Arbetsförmedlingen drar sig ur överenskommelser och samarbeten kring arbetslösa som funnits i flera år och som sträcker sig in i framtiden. Det är olyckligt att Arbetsförmedlingen gör detta ensidigt. Vi ser att behoven hos de nu många arbetslösa är omedelbara och kan tas omhand i befintliga samarbeten. I de fall samarbeten inte kan fortgå får det inte bli så att det dröjer innan nya insatser och lösningar kommer på plats. Detta kommer att få mycket negativ påverkan för enskilda arbetslösa.

Regeringen och samarbetspartierna behöver ge besked om hur den framtida arbetsmarknadspolitiken ska omfatta alla arbetslösa

Omläggningen av arbetsmarknadspolitiken och reformeringen av Arbetsförmedlingen behöver resultera i ett bättre system än det som funnits tidigare. Statens åtagande för arbetsmarknadspolitiken behöver få en ökad räckvidd. Det innebär att kvaliteten i insatserna behöver öka, att fler individer än i dag ska få insatser i den statliga arbetsmarknadspolitiken samt att staten måste ta de faktiska kostnaderna för relevanta insatser och ersättning till arbetssökande, vilket inte är fallet idag.

Försörjningsstödet ska vara ett sistahandsalternativ och individer måste få en ersättning som gör att de kan fokusera på att komma i arbete.

SKR har hela tiden betonat vikten av att den framtida arbetsmarknadspolitiken fungerar för de grupper som har en längre väg till arbete eller möter särskilda hinder, individer som även kommunerna möter. Det handlar om delvis överlappande grupper såsom långtidsarbetslösa, arbetslösa med ekonomiskt

bistånd, arbetslösa med funktionsnedsättning, nyanlända i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag och individer som saknar sjukpenninggrundande inkomst. Det handlar också om personer som idag får stöd av, eller har behov av insatser inom Finsam eller andra samverkansstrukturer som Dua eller projekt inom Europeiska socialfonden samt unga som varken arbetar eller studerar.

Regeringen och samarbetspartierna behöver skapa ett system där arbetsmarknadspolitiken fungerar för dessa grupper. För att ta steg framåt ser vi att regeringen eller Arbetsförmedlingen behöver ta fram en målgruppsanalys som synliggör behoven hos de inskrivna och hur myndigheten ska kunna möta dessa behov.

Det är med stigande oro vi ser att reformeringen hittills, i till exempel pilotprojekt och underlag från Arbetsförmedlingen, haft fokus på att utveckla systemet för de som står nära eller medellångt från arbete. Här behövs ett ordentligt perspektivskifte och omprioritering. Arbetsförmedlingen har i sitt uppdrag, och ska alltså ha, ett uppdrag att prioritera de som står långt ifrån arbetsmarknaden.

De senaste trettio åren har allt fler kommuner byggt upp verksamheter för att kompensera för brister och fluktuationer i arbetsmarknadspolitiken. Idag har vi ett system där kommunerna årligen möter över 100 000 deltagare i arbetsmarknadsverksamheter och har en nettokostnad på 5 miljarder kronor. Till det ska läggas den ännu större kostnaden att betala ut och administrera ekonomiskt bistånd till arbetslösa. Frågetecken kvarstår vilket stöd dessa individer ska få i den framtida arbetsmarknadspolitiken och av vem.

Kommunerna är beredda att bidra i den framtida arbetsmarknadspolitiken. SKR har bland annat lämnat förslag på ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program med statlig finansiering och lyft fram hur kommuner kan bidra – exempelvis genom att de får ett samordningsuppdrag för nyanlända i etableringen. Men det får inte bli så att kommunerna fortsatt behöver täcka upp för en statlig arbetsmarknadspolitik som i praktiken inte omfattar individer i behov av mer omfattande insatser för att närma sig arbete.

Introduktion

En arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik i förändring

Arbetsmarknadspolitiken står inför flera stora utmaningar och omdaningar hösten 2020. Corona-pandemin och insatser för att begränsa smittan påverkar hela världsekonomin. Sverige är därtill ett exportberoende land som gör att utvecklingen även utanför landets gränser har stor betydelse för oss. Påverkan av pandemin har varit olika stor i skilda delar av landet och för olika branscher. Många individer har blivit ny arbetslösa. Arbetslösheten har stigit särskilt bland ungdomar och utrikes födda, men även långtidsarbetslösheten ökar. Augusti 2020 var 475 000 öppet arbetslösa eller sökande i program hos Arbetsförmedlingen jämfört med 350 000 augusti 2019.

Sedan tidigare pågår stora strukturella förändringar av arbetsmarknadspolitikens genomförande. Arbetsförmedlingen genomgår en förändring där service ges på olika sätt där digitalt stöd och service byggs ut. Service ges via Arbetsförmedlingskontor, Servicekontor, digitala kanaler och personliga distansmöten samt att genom att verka från kommunernas lokaler i vissa fall.

Under 2019 fattades beslut om att centralisera Arbetsförmedlingens kontorsnät genom avveckling av 132 av 242 kontor. Redan under perioden 2015–2018 avvecklades kontor i ett 70-tal kommuner.² Myndighetens personalstyrka minskade också med omkring 4 000 medarbetare 2019.³ I regleringsbrevet för 2020 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att säkerställa och vid behov återställa lokal närvaro vid de orter som omfattades av 2019-års avvecklingsbeslut.⁴

Samtidigt har den instruktion som styr Arbetsförmedlingen inte förändrats. I den står bland annat att myndigheten ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Myndigheten ska också prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Verksamheten ska bland annat utformas så att arbetssökande och arbetsgivare har tillgång till en likvärdig service i hela landet och anpassas till särskilda förutsättningar och behov i olika delar av landet.⁵

² SKL (2018). *Kartläggning av Arbetsförmedlingens kontor och bemanning i kommunerna*.

³ Arbetsförmedlingen (2020). *Arbetsförmedlingens årsredovisning 2019*.

⁴ Arbetsmarknadsdepartementet (2019-12-19). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Arbetsförmedlingen*.

⁵ Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

Enligt Januariavtalet ska ett nytt system inrättas för genomförandet av arbetsmarknadspolitiken. Arbetsförmedlingen ska reformeras i grunden och fristående aktörer ska matcha och rusta arbetssökande.⁶ Vissa justeringar har gjorts i denna del av avtalet. Tidsplanen för genomförandet har flyttats från 2021 till 2022. Tidigare var inriktningen att det nya systemet baseras på Lagen om valfrihet (LOV), medan det nu ska bygga på det mest ändamålsenliga sättet att anskaffa tjänsterna.

Arbetsförmedlingens arbete behöver säkras på kort och lång sikt

SKR har påtalat vikten av att Arbetsförmedlingen fungerar under omställningen av myndigheten 2019–2022. En övergripande utgångspunkt för arbetsmarknadspolitikens utveckling är att arbetssökande och arbetsgivare garanteras ett kvalitativt stöd och likvärdig service över hela landet som leder till minskad arbetslöshet och bättre kompetensförsörjning.

Lokal kännedom och förankring samt personligt stöd måste säkerställas i den service som erbjuds. SKR kräver att myndigheten har personlig närvaro i samtliga kommuner. Arbetssökande och arbetsgivare måste ha möjlighet att möta Arbetsförmedlingen i sin egen kommun. Det är viktigt att säkra tillgängligheten bland annat måste de digitala kanaler som utvecklas kunna användas av alla.

Mot bakgrund av det allvarliga läget inom Arbetsförmedlingen skickade SKR en skrivelse till regeringen för att tydliggöra vad vi ser som centralt för den fortsatta utvecklingen av arbetsmarknadspolitiken. De 36 punkter som lyftes då bedöms fortfarande vara aktuella, och delades in under åtta områden:

- Utgå från individen – säkra stödet till dem långt från arbete genom Arbetsförmedlingens tillgänglighet
- Sätt kompetensförsörjning som en del av reformens kärna
- Ta tillvara och utveckla kommuners och regioners roll i samverkan kring arbetslösa
- Underlätta för nyanländas etablering
- Ge goda förutsättningar för yrkesväxling och utbildning för arbetslösa
- Skapa säkra system för arbetsmarknadspolitisk bedömning och informationsdelning med landets kommuner
- Staten måste ta ansvar för övervältring av arbetsuppgifter och kostnader på den kommunala och regionala sektorn
- Uppdragets genomförande och den fortsatta processen⁷

⁶ "Utkast till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna" 2019-01-11.

⁷ SKR (2019-12-13). *Skrivelse med anledning av det allvarliga läget inom Arbetsförmedlingen.*

Under våren 2020 skickade SKR också en hemställan till regeringen om att fler åtgärder behövs för personer med svagare förankring på arbetsmarknaden.⁸ Bland åtgärdsbehoven lyftes att Arbetsförmedlingens kapacitet att arbeta med personer med svagare förankring på arbetsmarknaden behöver säkras, förlängd etableringstid för nyanlända, säkrad utbyggnad av yrkes Vux samt breddade möjligheter för kommunerna att anordna feriejobb.

Arbetsförmedlingens lokala närvaro behöver fyllas med ett tydligt innehåll

I spåren av omfattande avveckling av Arbetsförmedlingskontor intensifierades diskussionerna om myndighetens lokala närvaro. De fick ett särskilt uppdrag 2020 att säkerställa och vid behov återställa lokal närvaro på samtliga orter som omfattades av 2019-års avvecklingsbeslut. Myndigheten ska redovisa sitt uppdrag om att säkerställa lokal närvaro 23 oktober 2020.⁹

SKR gav en lägesbild i början av 2020 där vi konstaterade att mycket återstod för att säkerställa Arbetsförmedlingens lokala närvaro. Frågan handlar inte enbart om att säkra lokaler att verka ifrån. Regeringen och Arbetsförmedlingen behöver ta fram transparenta definitioner av lokal närvaro och hur likvärdighet och kvalitet över landet säkerställs. När det fanns ett kontor i princip i varje kommun var detta behov inte lika stort som nu när arbetssökande och arbetsgivare möter Arbetsförmedlingen i olika skepnader. Tydliga definitioner behövs också för att kunna bedöma om närvaro är tillräcklig eller ej.¹⁰

I dialog med ett betydande antal kommuner har SKR tagit fram fem aspekter som vi ser som viktiga i frågan om Arbetsförmedlingens närvaro framöver. I samtliga är personalresurser avgörande för att ha lokalkännedom och grund för samarbete. Arbetsförmedlingen måste säkra:

- *Enklare service och stöd till arbetslösa som inte kan lösa det digitalt.* Att exempelvis säkra möjligheterna att skriva in sig på Arbetsförmedlingen och att tolka beslut från myndigheten.
- *Fördjupat stöd till arbetslösa.* Många arbetslösa har behov av omfattande insatser från Arbetsförmedlingen för att närma sig arbete. Arbetsförmedlingen behöver fatta beslut, genomföra eller säkra rätt insatser samt följa upp. Ibland krävs insatser från flera aktörer och det är viktigt att dessa hålls samman.

⁸ SKR (2020-04-23) *Fler åtgärder behövs för personer med svagare förankring på arbetsmarknaden* och SKR (2020-05-19). *Begäran om brådskande åtgärder med anledning av tidigare hemställan på arbetsmarknadsområdet.*

⁹ Arbetsmarknadsdepartementet (2019-12-19). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Arbetsförmedlingen.*

¹⁰ SKR (2020-02-14). *Lägesbild Arbetsförmedlingens lokala närvaro februari 2020 – omsvängningen återstår att göra.*

- *Lokalt och regionalt stöd för arbetsgivares kompetensförsörjning*, Förtrogenhet och kontakter med det lokala näringslivet och offentliga arbetsgivare är centralt för att matchningen till jobben ska lyckas. Arbetsgivare behöver en tydlig ingång till Arbetsförmedlingen.
- *Strategiskt samarbete på ledningsnivå med kommuner respektive regioner och lokala Arbetsförmedlingskontoret/regioncheferna*. Arbetsförmedlingen och kommunerna har gemensamma mål och intressen vad gäller stöd till arbetssökande och den lokala utvecklingen. Samverkan på högsta nivå lokalt är viktig för att skapa fungerande samverkan också på individnivå.
- *Operativt samarbete med kommuner och regioner* för individer i behov av samlat stöd både ny arbetslösa och de i långtidsarbetslöshet (särskilt individer med ekonomiskt bistånd, nyanlända och unga). För många individer behövs insatser från flera aktörer som behöver hänga samman på ett sätt som hjälper individen framåt. Annars finns risk att etablering dröjer, parallella insatser och att individer risker hamna mellan stolarna.

Ett välfungerande framtida arbetsmarknadspolitiskt system där alla bidrar

På kort sikt handlar frågorna om en välfungerande arbetsmarknadspolitik 2020 och 2021. Från 2022 kommer också rollfördelningen inom arbetsmarknadspolitiken att se annorlunda ut där fristående aktörer står för en allt större del av det operativa arbetet. Dock kommer det fortfarande vara Arbetsförmedlingen som har ansvar för att säkerställa att verksamheten fungerar i hela landet och att individer långt från arbete fortsatt prioriteras.

Kommunernas roll och förutsättningar inom området har i hög grad påverkats av prioriteringar inom den nationella arbetsmarknadspolitiken. Sedan 1980-talet har nästan samtliga kommuner utvecklat verksamheter för att stödja kommunmedborgarnas etablering. Landets kommuner genomför omfattande arbetsmarknadsinsatser som omfattar omkring 5 000 anställda och över 100 000 individer och till en kostnad av omkring 5 miljarder årligen.¹¹ Därtill har kommunerna utgifter för ekonomiskt bistånd omfattande 11,6 miljarder kronor 2019.¹² Det vanligaste förekommande försörjningshindret är arbetslöshet vilket gäller för omkring hälften av de som har ekonomiskt bistånd.¹³ Hur den aktiva arbetsmarknadspolitiken ska nå fram till dessa grupper är centralt för omläggningen av arbetsmarknadspolitiken ur kommunernas perspektiv.

¹¹ SKR (2020). *Kommunal arbetsmarknadsstatistik 2019*.

¹² Socialstyrelsen (2020) *Statistik om ekonomiskt bistånd 2019*.

¹³ Socialstyrelsen (2019). *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2018*.

I skrivande stund pågår remissrundan för utredningen som visar på de juridiska möjligheterna för kommuner att medverka i den statliga arbetsmarknadspolitiken.¹⁴ Det är viktigt att kommunernas och regionernas roller tas tillvara och utvecklas i det nya system som byggs 2022. För att möta utmaningarna på framtidens arbetsmarknad kommer alla aktörer bidra – Arbetsförmedlingen, näringslivsaktörer, civilsamhälle, kommuner och regioner.

Under våren 2019 genomförde SKR en första enkätundersökning för att tydliggöra kommunernas perspektiv på arbetsmarknadspolitikens omläggning.¹⁵ SKR följer nu upp flera av frågorna från den rapporten och kommer att göra det även 2021 och 2022 för att följa utvecklingen inom området.

¹⁴ SOU 2020:41. *Kommuner som utförare av tjänster åt Arbetsförmedlingen – en analys av de rättsliga förutsättningarna.*

¹⁵ SKR (2019). *Kommunala perspektiv på arbetsmarknadspolitikens omläggning. Redovisning av enkätundersökning maj 2019.*

Kommunernas perspektiv på arbetsmarknadspolitiken

Undersökningens genomförande

SKR genomförde denna enkätundersökning i början av september 2020 med syfte att spegla kommunala perspektiv på några centrala frågor i arbetsmarknadspolitiken genomförande. Enkäten skickades till chefer för kommunernas arbetsmarknadsenheter eller motsvarande och besvarades av 257 av 290 kommuner (en svarsfrekvens på 89 procent). Svaren ger en representativ bild och bortfallet har inte varit systematiskt för en viss typ av kommuner.

SKR genomförde en liknande undersökning maj 2019.¹⁶ Vissa frågor berördes också i en uppföljning av lokal närvaro februari 2020.¹⁷ I de fall samma frågor ställts görs jämförelser över tid.

För vissa frågor har regionala analyser gjorts som redovisas i bilaga. I en del fall redovisas också svaren med fokus på om Arbetsförmedlingen har ett kontor i kommunen eller inte. Kommuner som omfattades av 2019-års beslut att avveckla Arbetsförmedlingskontor jämförs med kommuner där det sedan tidigare saknats kontor respektive de där myndigheten fortsatt kommer ha ett eget kontor.¹⁸ SKR har inte heller haft tillgång till en dagsaktuell bild från Arbetsförmedlingen om vilka lokallösningar som finns på plats i skrivande stund. I några få fall har Arbetsförmedlingen beslutat att återöppna kontor av de som omfattades av 2019 års avvecklingsbeslut. Den analys som gjorts bedöms ändå i stora drag illustrera hur kontorsstrukturen påverkar vissa frågor.

¹⁶ SKR (2020). *Kommunala perspektiv på arbetsmarknadspolitiken omläggning – redovisning av enkätundersökning maj 2019.*

¹⁷ SKR (2020-02-14). *Lägesbild Arbetsförmedlingens lokala närvaro februari 2020 – omsvängningen återstår att göra.*

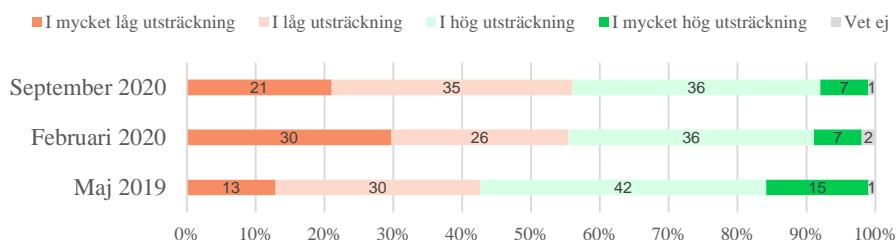
¹⁸ I de handfull fall ett kontor avvecklats i en kommun, men där förmedlingen har ytterligare ett kontor har sorterats in under kommuner som omfattades av avvecklingsbeslutet 2019.

Strategiskt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna

Regelbunden dialog och tillvaratagande av kommunernas erfarenheter behöver utvecklas

För att utveckla den statliga arbetsmarknadspolitiken lokalt är det viktigt med en regelbunden dialog med kommunerna. Endast 43 procent av kommunerna uppger 2020 att det finns en sådan dialog i hög eller mycket hög utsträckning. Detta är en minskning jämfört med 2019 (se figur 1).

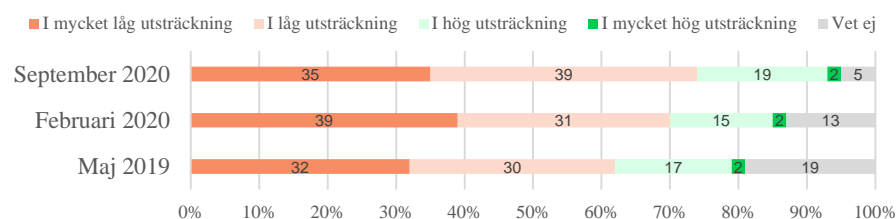
Figur 1. I vilken utsträckning finns en regelbunden dialog mellan Arbetsförmedlingen lokalt och er kommun kring det förändringsarbete som nu pågår? Procent.

Ser vi till kommuner i olika regioner har läget försämrats på flera håll som i Region Uppsala, Region Värmland, Västra Götalandsregionen och Region Örebro län. I vissa fall går det istället skönja en förbättring som i Region Norrbotten (se bilaga).

Omkring en femtedel av kommunerna uppger att Arbetsförmedlingen tar tillvara kommunens perspektiv och erfarenheter i det förändringsarbete som nu pågår (figur 2). Även för denna fråga finns lokala variationer som redovisas i bilaga. Även om den allmänna bilden är relativt negativ går det se exempel på en större lyhörddhet såsom i Region Gävleborg.

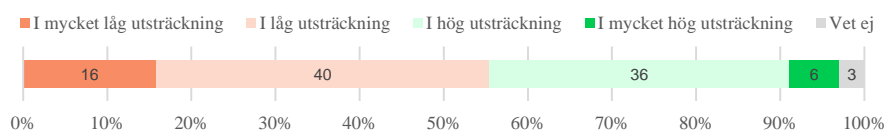
Figur 2. I vilken utsträckning tar Arbetsförmedlingen tillvara era kommunala perspektiv och erfarenheter i det förändringsarbete som nu pågår? Procent.

Bristande resurser för strategisk samverkan

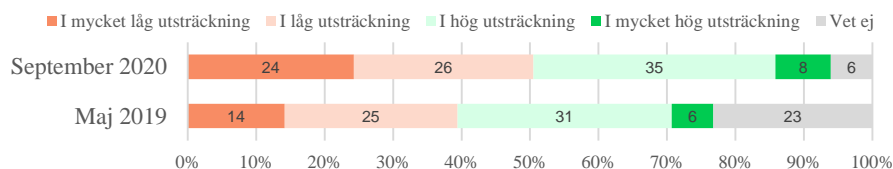
Över hälften av kommunerna (56 procent) uppger att Arbetsförmedlingens resurser inte är tillräckliga på lokal nivå för att samverka med kommunen på övergripande nivå (figur 3).

Figur 3. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens resurser tillräckliga på lokal nivå för att göra följande i er kommun?¹⁹ Samverka på övergripande nivå med er kommun. September 2020. Procent.

Allt fler kommuner uppger att det i låg eller mycket låg utsträckning finns en övergripande samverkansstruktur med Arbetsförmedlingen som kommer att fortlöpa närmaste åren (figur 4). Hälften av kommunerna uppger detta i september 2020. Samtidigt har också andelen som uppger att det finns en sådan struktur ökat något. Att båda grupperna ökar kan möjligen förklaras med att kommunernas bild av samverkan blivit tydligare det senaste året, och att allt färre därför svarar vet ej på frågan.

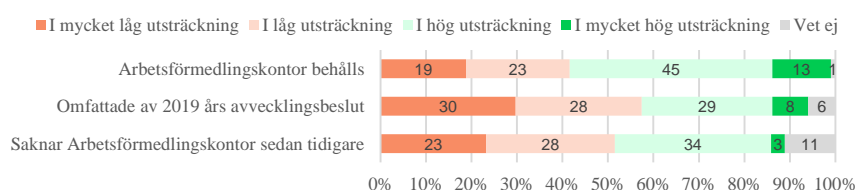
Figur 4. I vilken utsträckning finns en övergripande struktur för samverkan mellan kommunala verksamheter och Arbetsförmedlingen som kommer fortlöpa de närmaste åren? Procent.

¹⁹ I frågan förtydligades att med resurser menas här personell närvaro tillsammans med digital service och service på distans.

Det är vanligare att de kommuner som har kvar ett Arbetsförmedlingskontor på orten svarar att det finns en övergripande struktur för samverkan som kommer fortlöpa framöver (58 procent). Motsvarande nivå där kontor avvecklats är 37 procent (figur 5). Detta går också i linje med de signaler SKR har fått i dialog med kommuner under våren 2020. Det finns också betydande regionala variationer i denna fråga (se bilaga).

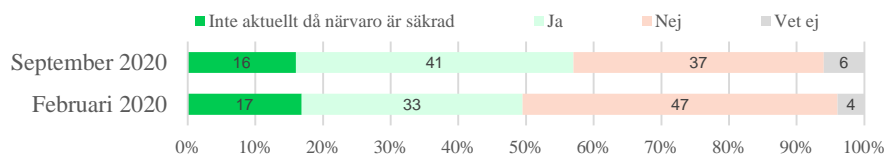
Figur 5. I vilken utsträckning finns en övergripande struktur för samverkan mellan kommunala verksamheter och Arbetsförmedlingen som kommer fortlöpa de närmaste åren? Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. Procent.

Många uppger att Arbetsförmedlingen inte har säkerställt en lokal närvaro i kommunen

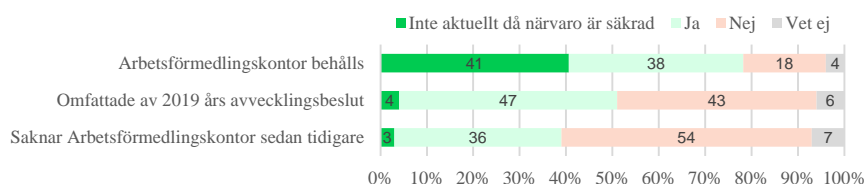
Arbetsförmedlingen har under 2020 haft ett särskilt uppdrag att säkerställa och vid behov återställa en ändamålsenlig lokal närvaro på de orter som omfattades av avvecklingsbeslut 2019. Andelen kommuner som uppger att det finns en konstruktiv dialog med Arbetsförmedlingen om kring att säkra myndighetens närvaro har också ökat från 33 till 41 procent (figur 6). Samtidigt är det fortfarande en oroväckande hög andel kommuner som uppger att det inte finns en sådan dialog (37 procent).

Figur 6. Finns det idag en konstruktiv dialog mellan AF och din kommun för att säkra lokal närvaro? Procent.

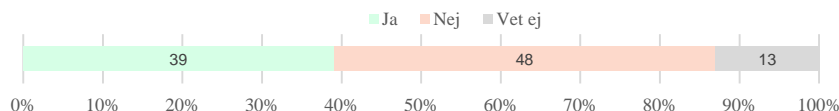
En fördjupad analys visar att andelen kommuner som saknar en konstruktiv dialog med Arbetsförmedlingen om hur myndigheten kan säkra lokal närvaro är som störst där kontor avvecklades redan före 2019 (figur 7).

Figur 7. Finns det idag en konstruktiv dialog mellan AF och din kommun för att säkra lokal närvaro? Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. Procent.

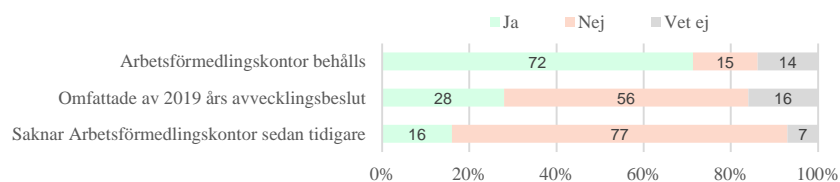

Endast 39 procent av kommunerna uppger att Arbetsförmedlingen har en lösning på plats för att säkerställa lokal närvaro för arbetssökande från deras kommun (figur 8). Även här finns ett tydligt mönster att en låg andel av de kommuner som saknar kontor sedan tidigare, respektive omfattades av nedläggningsbeslut 2019 uppger att det finns en lösning på plats, 16 respektive 28 procent (figur 9).

Figur 8. Har Arbetsförmedlingen i nuläget en lösning på plats för att säkerställa lokal närvaro för arbetssökande från din kommun? September 2020. Procent.

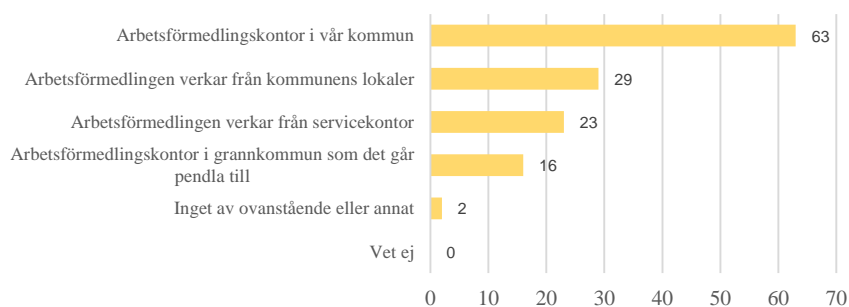

Figur 9. Har Arbetsförmedlingen i nuläget en lösning på plats för att säkerställa lokal närvaro för arbetssökande från din kommun? Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. Procent.

De kommuner som uppgav att Arbetsförmedlingen har en lösning på plats fick en följdfråga om hur denna lösning ser ut. Av de 97 kommuner som svarade på frågan uppgav 63 procent att lösningen fanns i form av ett Arbetsförmedlingskontor, följt av att myndigheten verkar från kommunens lokaler eller genom servicekontor (figur 10). I en del fall uppges också pendlingslösningar till kontor i grannkommunen.

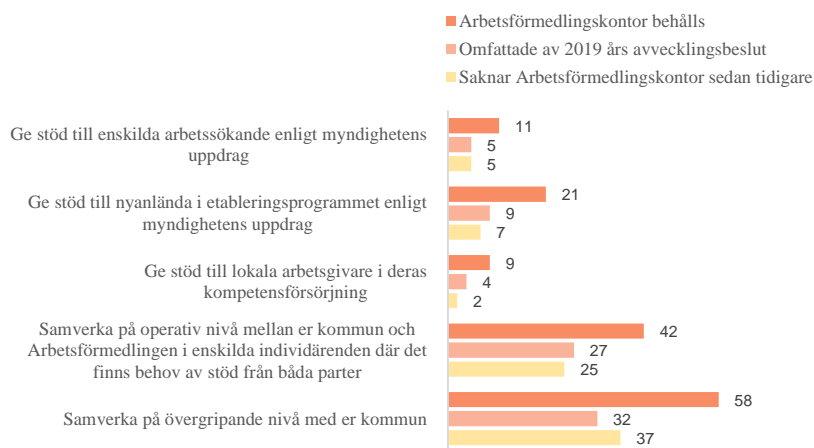
Figur 10. Hur ser Arbetsförmedlingens lösning för att säkerställa lokal närvaro ut, andel av de 97 kommuner som svarat att myndigheten har en lösning på plats? Flera alternativ kunde anges. September 2020. Procent.

Ett trettiotal kommuner uppgav att de har en överenskommelse med Arbetsförmedlingen om att förmedlingens personal kan verka från kommunens lokaler. I en del fall fanns skriftliga avtal, medan det i flera fall pågick dialog för att ta fram ett skriftligt avtal. Det finns också exempel där överenskommelse funnits på plats men att myndigheten inte haft någon personal på plats av olika skäl. I kommuner där Arbetsförmedlingskontor saknas sedan tidigare beskrev någon att en ny modell utvecklats där handläggare från Arbetsförmedlingen på plats en gång i veckan på socialkontoret. I ett annat fall nämndes samordningsteam med förmedlingen men att samarbetet är relativt avgränsat och behöver utvidgas.

Det finns flera sätt att säkra upp lokal närvaro utöver att det finns ett fysiskt Arbetsförmedlingskontor i kommunen. Dock finns det skäl att understryka mönstret att kommuner där det finns ett Arbetsförmedlingskontor oftare uppger att myndighetens uppdrag fungerar väl. Detta gäller exempelvis frågor som handlar om myndighetens resurser är tillräckliga på lokal nivå för att utföra olika delar av sitt uppdrag – stöd till arbetslösa och arbetsgivare, såväl som strategiskt samarbete (figur 11).

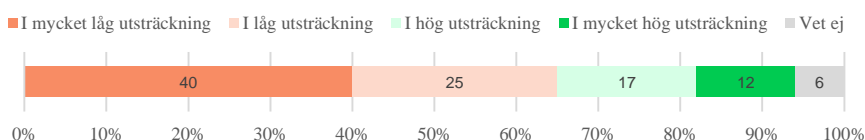
Figur 11. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens resurser tillräckliga på lokal nivå för att göra följande i er kommun?²⁰ Andel som svarat i hög eller mycket hög utsträckning. Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. September 2020. Procent.

Enklare service och stöd till arbetslösa

En central aspekt av Arbetsförmedlingens fysiska närvaro är om den är ändamålsenlig för att ge arbetssökande stöd. Den fysiska närvaron kan finnas i form av Arbetsförmedlingskontor, statens servicekontor eller att personal från förmedlingen verkar från kommunens lokaler. Två tredjedelar av kommunerna (65 procent) anser att den fysiska närvaron i mycket låg eller låg utsträckning är ändamålsenlig i detta avseende (figur 12).

Figur 12. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens fysiska närvaro ändamålsenlig för att ge arbetssökande i din kommun stöd?²¹ September 2020. Procent.

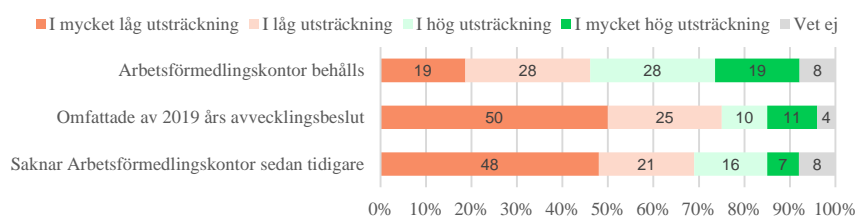

²⁰ I frågan förtydligades att med resurser menas här personell närvaro tillsammans med digital service och service på distans.

²¹ I frågan förtydligades att med fysisk närvaro avses Arbetsförmedlingskontor, statens servicekontor eller att arbetsförmedlingens personal verkar från kommunala eller andra lokaler.

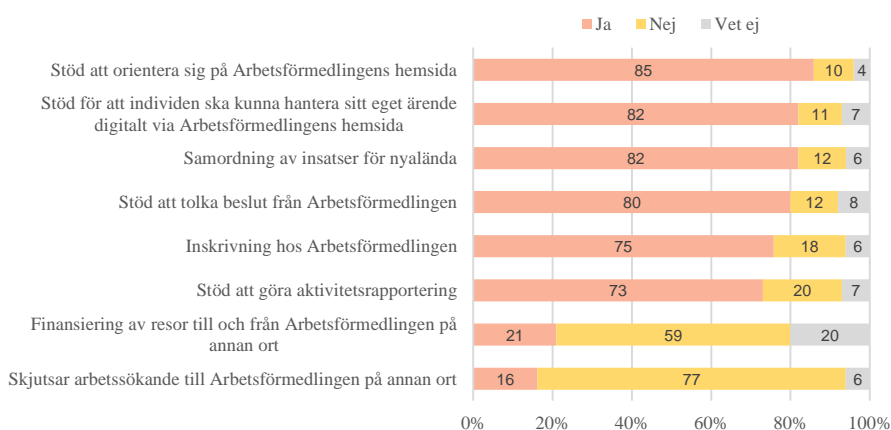
Bland de kommuner där Arbetsförmedlingen planerar att behålla kontor är det en betydligt högre andel som uppger att närvaron är ändamålsenlig för att ge arbetssökande i kommunen stöd – 47 procent, jämfört med 21 respektive 23 procent bland de som omfattas av avvecklingsbeslut eller där det saknas kontor sedan tidigare (figur 13). Detta går i linje med de mönster SKR noterat i möten med sina nätverk för kommuner inom arbetsmarknadsområdet 2020. Det är vanligare att kommuner där Arbetsförmedlingen har kontor kvar uppger att stöd och samarbete fungerar i olika avseenden.

Figur 13. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens fysiska närvaro ändamålsenlig för att ge arbetssökande i din kommun stöd?²² Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. September 2020. Procent.

Oavsett vilken lösning Arbetsförmedlingen har för lokal närvaro uppger många kommuner att de ger stöd till arbetssökande som på olika sätt kan sägas ligga inom Arbetsförmedlingens uppdrag (figur 14). I SKR:s kontakter med kommuner vittnar många om att arbetssökande vänder sig till kommunens tillgängliga verksamheter som arbetsmarknadsenhet, socialtjänst eller bibliotek för att få hjälp med denna typ av service. Trycket har ökat på vissa håll när Arbetsförmedlingen stängt ner möjligheten till spontanbesök.

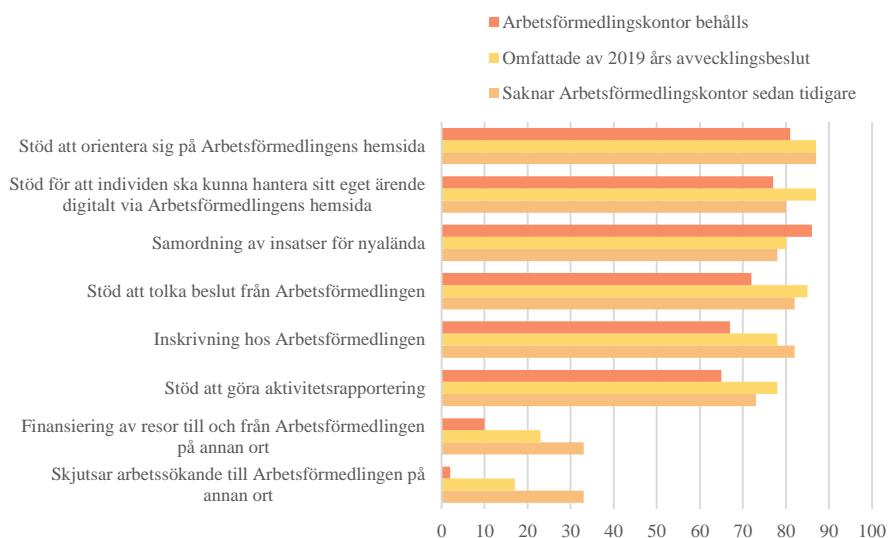
Figur 14. Vilket stöd kommunen ger arbetssökande som ligger i Arbetsförmedlingens uppdrag, september 2020. Procent.

²² I frågan förtydligades att med fysisk närvaro avses Arbetsförmedlingskontor, statens servicekontor eller att arbetsförmedlingens personal verkar från kommunala eller andra lokaler.

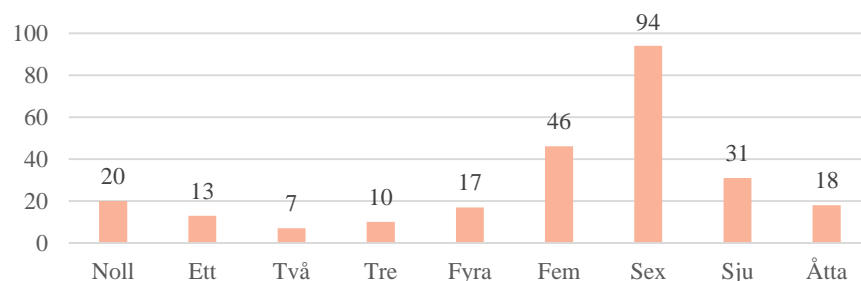
Flertalet kommuner uppger att de stöttar arbetssökande på många sätt. Det är betydligt vanligare att kommuner finansierar resor eller skjutsar arbetssökande till myndigheten i de fall det saknas ett Arbetsförmedlingskontor på orten (figur 15).

Figur 15. Vilket stöd kommunen ger arbetssökande som ligger i Arbetsförmedlingens uppdrag. Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. Andel som svarat ja. September 2020. Procent.

Enkäten ger inte svar på hur omfattande kommunernas arbete är att ge de olika typerna av stöd. Däremot kan vi se att 92 procent av kommunerna bistår med någon av de utpekade insatserna. Drygt 200 kommuner uppger att de bistår med mellan fyra och åtta av dessa (figur 16). Det vanligaste alternativet var att kommunen utför sex av uppgifterna vilket 94 kommuner uppgav.

Figur 16. Vilket stöd kommunen ger arbetssökande som ligger i Arbetsförmedlingens uppdrag. Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. Antal aktiviteter som kommunerna uppger att de hjälper arbetssökande med. September 2020. Antal.

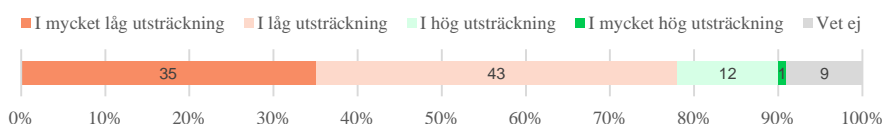

Fördjupat stöd till arbetslösa och operativt samarbete på individnivå

Otillräckligt stöd till arbetslösa och nyanlända

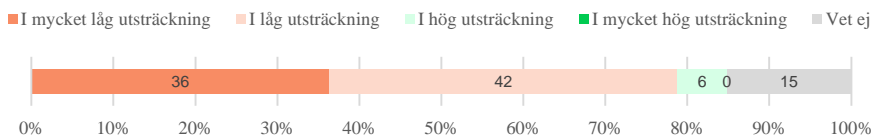
I den instruktion som styr Arbetsförmedlingen står bland annat att de som befinner sig långt från arbetsmarknaden ska prioriteras.²³ Endast 13 procent av kommunerna uppger att Arbetsförmedlingen uppfyller uppdraget att hjälpa de som befinner sig långt från arbetsmarknaden att bli anställda (figur 17).

Figur 17. I vilken utsträckning uppfyller Arbetsförmedlingen följande i din kommun? Hjälpa de som befinner sig långt från arbetsmarknaden att bli anställda. September 2020. Procent.

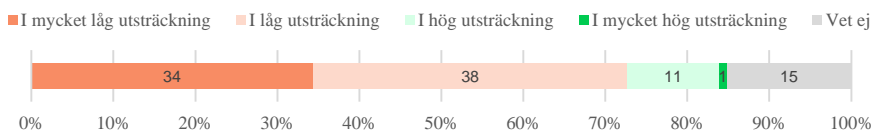

En alarmerande låg andel kommuner uppger att Arbetsförmedlingens resurser är tillräckliga för att ge stöd till enskilda arbetssökande och nyanlända i etableringsprogrammet (figur 18 och 19).

Figur 18. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens resurser tillräckliga på lokal nivå för att göra följande i er kommun?²⁴ Ge stöd till enskilda arbetssökande enligt myndighetens uppdrag september 2020. Procent.

Figur 19. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens resurser tillräckliga på lokal nivå för att göra följande i er kommun?²⁵ Ge stöd till nyanlända i etableringsprogrammet enligt myndighetens uppdrag. September 2020. Procent.

²³ Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

²⁴ I frågan förtydligades att med resurser menas här personell närvaro tillsammans med digital service och service på distans.

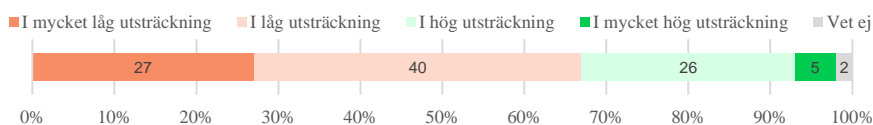
²⁵ I frågan förtydligades att med resurser menas här personell närvaro tillsammans med digital service och service på distans.

I februari 2020 ställde SKR en liknande fråga till kommunerna om Arbetsförmedlingen har lokal närvaro genom tillräcklig dimensionering av personal för att möta behoven hos arbetssökande/nyanlända i kommunen. Då svarade endast 5 procent att myndigheten hade det.²⁶

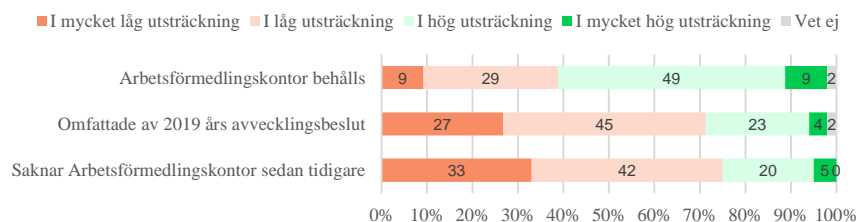
Samverkan kring arbetssökande behöver värnas och utvecklas

Många arbetssökande får stöd och insatser både Arbetsförmedlingen och kommunen – exempelvis genom kommunala arbetsmarknadsenheter, ekonomiskt bistånd eller vuxenutbildning. Knappt en tredjedel av kommunerna uppger att Arbetsförmedlingens lokala resurser är tillräckliga för att åstadkomma operativ samverkan kring individer med behov av stöd från båda parter (figur 20). De kommuner där det fortsatt finns Arbetsförmedlingskontor på orten uppger betydligt oftare att Arbetsförmedlingens resurser är tillräckliga i detta avseende (figur 21).

Figur 20. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens resurser tillräckliga på lokal nivå för att göra följande i er kommun?²⁷ Samverka på operativ nivå mellan er kommun och Arbetsförmedlingen i enskilda individärenden där det finns behov av stöd från båda parter. September 2020. Procent.

Figur 21. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens resurser tillräckliga på lokal nivå för att göra följande i er kommun?²⁸ Utifrån Arbetsförmedlingskontor i kommunen. Samverka på operativ nivå mellan er kommun och Arbetsförmedlingen i enskilda individärenden där det finns behov av stöd från båda parter september 2020. Procent.

²⁶ SKR (2020-02-14). *Lägesbild Arbetsförmedlingens lokala närvaro februari 2020 – omsvängningen återstår att göra*, s. 5.

²⁷ I frågan förtydligades att med resurser menas här personell närvaro tillsammans med digital service och service på distans.

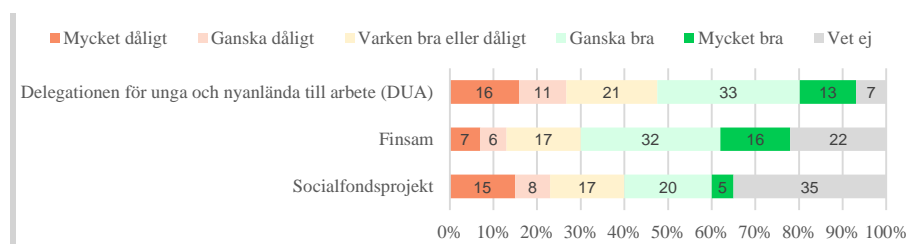
²⁸ I frågan förtydligades att med resurser menas här personell närvaro tillsammans med digital service och service på distans.

Ett uttryck för minskat samarbete med kommunerna finns i den årliga insamling SKR gör om kommunernas arbetsmarknadsinsatser. Av de omkring 100 000 individer som finns i kommunernas insatser minskade den andel som anvisats från Arbetsförmedlingen från 44 till 34 procent mellan 2018 och 2019 (motsvarande ca 10 000 individer).²⁹

Samverkan kring arbetssökande har byggts upp och formaliserats i flera samverkansstrukturer som Delegationen för unga och nyanlända till arbete (DUA), Finsam, och projekt med finansiering av Europeiska socialfonden.

Samverkan inom ramen för DUA och Finsam bedöms fungera ganska eller mycket bra av 46 respektive 48 procent av kommunerna (figur 22). För socialfondsprojekt är andelen lägre (25 procent), och där är andelen som är osäkra särskilt hög.

Figur 22. I vilken utsträckning fungerar samverkan rörande arbetslösa mellan Arbetsförmedlingen och din kommun i följande strukturer? September 2020. Procent.

DUA har själva visat hur samverkan utvecklades under flera år, men att den har försämrats de senaste åren, framförallt kring unga.³⁰ Kring Finsam har vi preliminära signaler om att deltagarantalet har minskat kraftigt under våren 2020. SKR har också påtalat vikten av att möjligheter för kommuner och regioner att som ni driva och vara aktiva i projekt med finansiering för Europeiska socialfonden säkras framöver.³¹

Enligt Januariavtalet ska fristående aktörer kunna utföra insatser på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Hösten 2020 gör 35 procent av kommunerna bedömningen att det idag finns fristående aktörer på plats i deras närområde som kan träda in som utförare åt Arbetsförmedlingen (45 procent svarade nej och 20 procent vet ej). I frågan förtydligades att de inte skulle räkna in de möjligheter som kan finnas för den egna kommunen att agera som fristående aktör. När frågan ställdes 2019 svarade 17 procent av kommunerna att det fanns fristående aktörer på plats, 54 procent att det saknades och 29 procent var osäkra.

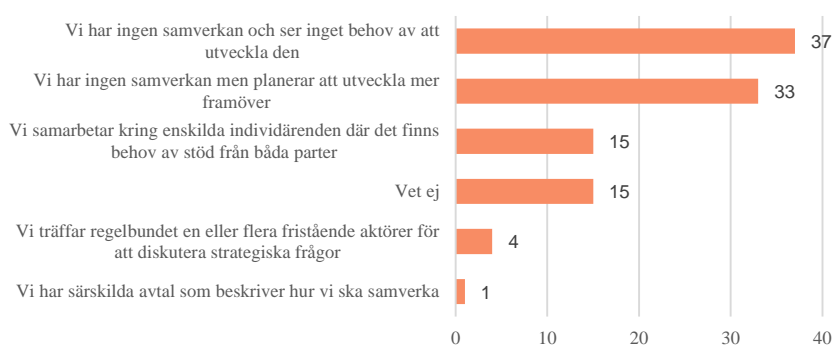
²⁹ SKR (2020). *Kommunal arbetsmarknadsstatistik 2019*.

³⁰ DUA (2020). *Årsrapport 2019. Redovisning till regeringen från Delegationen för unga och nyanlända till arbete* och Oxford Research (2020). *Utvärdering av Delegationen för unga och nyanlända till arbete*.

³¹ SKR (2020-02-27). *Låt Socialfonden bygga på samverkan mellan parterna*.

En framtida fråga kommer handla om rollfördelning och samarbete mellan Arbetsförmedlingen, fristående aktörer och kommunen kring arbetslösa. I dagsläget har relativt få kommuner regelbundna möten med fristående aktörer för att diskutera strategiska frågor (figur 23). Något fler samarbetar kring enskilda individärenden. Däremot upplever en tredjedel (33 procent) planerar att utveckla samarbete med fristående aktörer mer framöver.

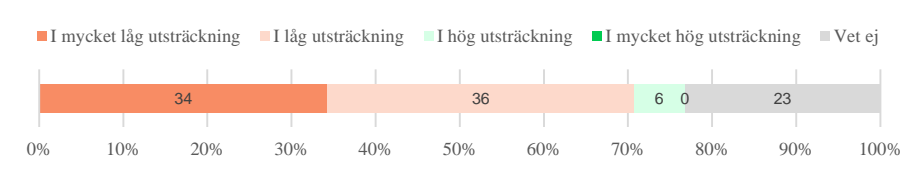
Figur 23. Hur samverkar er kommun med fristående aktörer som är utförare åt Arbetsförmedlingen? September 2020. Procent.

Lokalt och regionalt stöd för arbetsgivares kompetensförsörjning

I den instruktion som styr Arbetsförmedlingen står bland annat att myndigheten ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft.³² Det är få kommuner som svarar att Arbetsförmedlingen sammanför arbetsgivare och de som söker arbete i hög eller mycket hög utsträckning i den egna kommunen (figur 24).

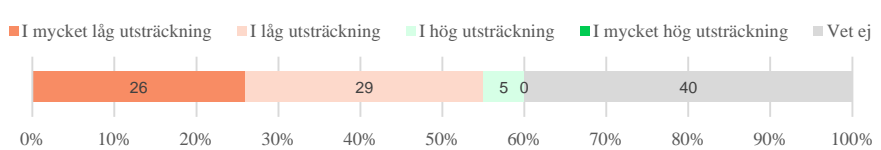
Figur 24. I vilken utsträckning uppfyller Arbetsförmedlingen följande i din kommun? Sammanföra arbetsgivare och de som söker arbete. September 2020. Procent.

³² Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

Kring Arbetsförmedlingens resurser på lokal nivå att ge stöd till lokala arbetsgivare i sin kompetensförsörjning pekar kommunerna generellt också på att detta behöver utvecklas, samtidigt som många kommuner svarat vet ej (figur 25). Det sistnämnda kan möjligen bero på att dialog och samarbete saknas med Arbetsförmedlingen lokalt i den delen kopplat till arbetsmarknadsenheterna.

Figur 25. I vilken utsträckning är Arbetsförmedlingens resurser tillräckliga på lokal nivå för att göra följande i er kommun?³³ Ge stöd till lokala arbetsgivare i deras kompetensförsörjning. September 2020. Procent.

³³ I frågan förtydligades att med resurser menas här personell närvaro tillsammans med digital service och service på distans.

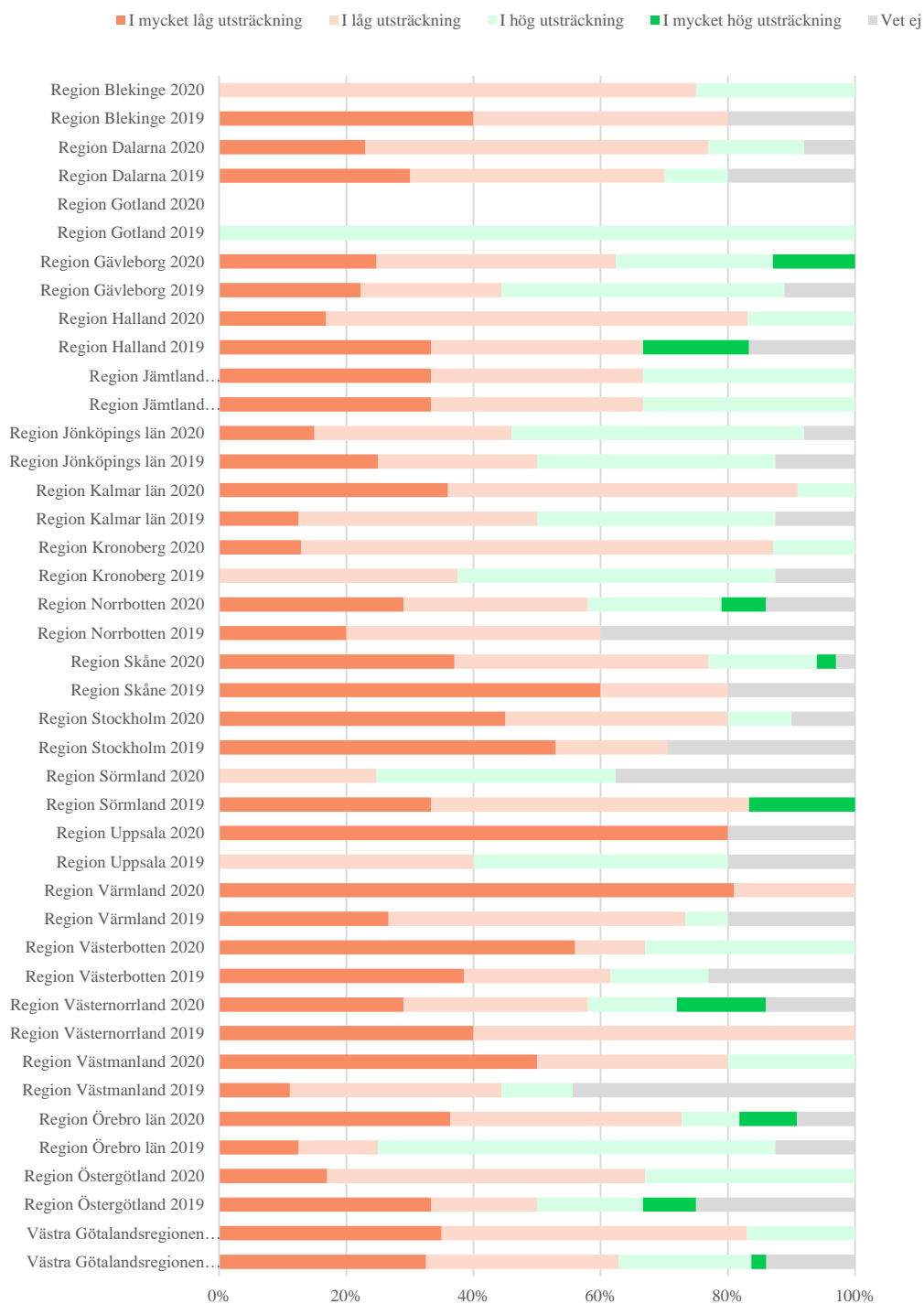
Bilaga

I denna bilaga redovisas ett urval av frågor nedbrutet på regional nivå.

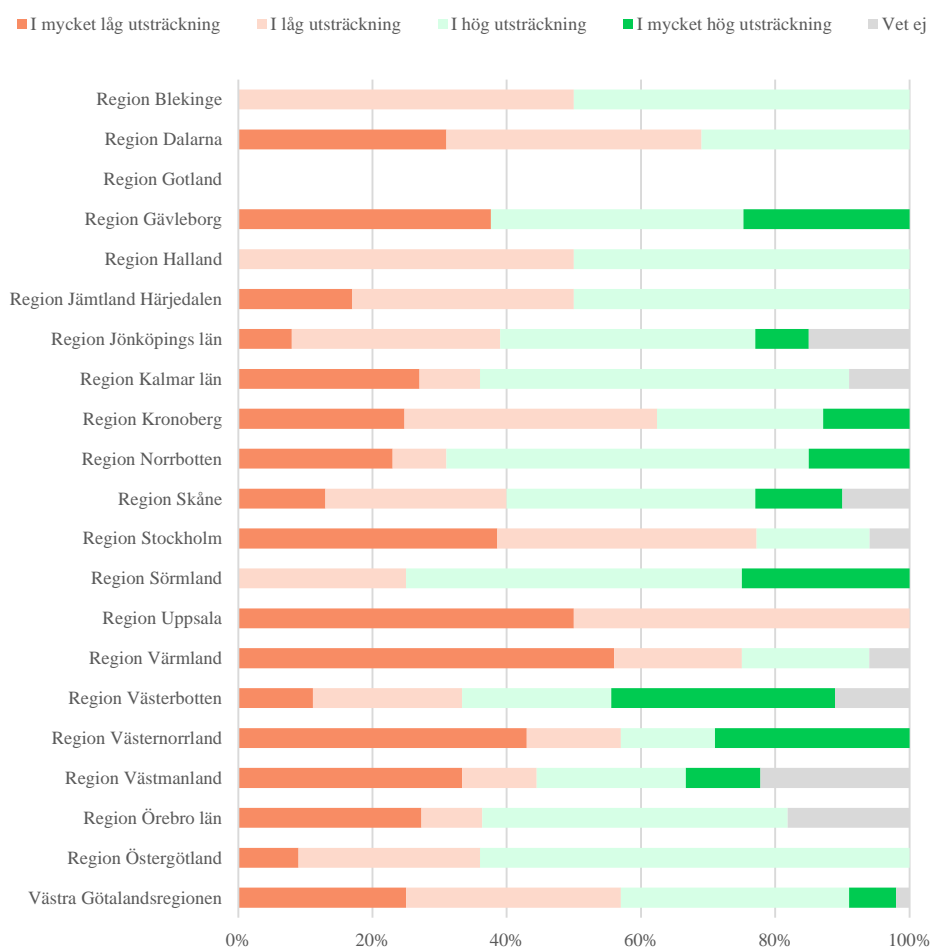
Figur 26. I vilken utsträckning finns en regelbunden dialog mellan Arbetsförmedlingen lokalt och er kommun kring det förändringsarbete som nu pågår? Per region. Procent

Figur 27. I Vilken utsträckning tar Arbetsförmedlingen tillvara era kommunala perspektiv och erfarenheter i det förändringsarbete som nu pågår? Per region. Procent

Figur 28. I vilken utsträckning finns en övergripande struktur för samverkan mellan kommunala verksamheter och Arbetsförmedlingen som kommer fortlöpa de närmaste åren? September 2020. Per region, Procent.

Kommunala perspektiv på arbetsmarknadspolitiken 2020

Arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken genomgår omfattande förändringar. I rapporten redovisas kommunernas perspektiv utifrån en enkätundersökning som genomfördes september 2020. Jämförelser görs med två tidigare undersökningar. Fokus i rapporten ligger på hur arbetsmarknadspolitiken fungerar här och nu, även om långsiktiga frågor också berörs.

Svaren visar att Arbetsförmedlingen fortsatt har svårt att leverera i flera delar av sitt uppdrag. Betydelsen av kvalitet och likvärdighet i hela landet och myndighetens lokala närvaro lyfts särskilt. Regeringen och Arbetsförmedlingen behöver säkra genomförandet av arbetsmarknadspolitiken åren 2020–2021 med ett gott stöd till arbetssökande och arbetsgivare. Kommunernas och regionernas roll behöver tas tillvara och utvecklas i den nya arbetsmarknadspolitik som nu tas fram.

Upplysningar om innehållet
Oscar, Svensson, oscar.svensson@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2020
ISBN/Beställningsnummer: 978-91-7585-843-2
Text: Oscar Svensson

ISBN 978-91-7585-843-2

Beställ eller ladda ner på webbutik.skr.se
Post: 118 82 Stockholm | **Besök:** Hornsgatan 20
Telefon: 08-452 70 00 | www.skr.se